

КУКУРУЗА—ҮНЕЛИГ КУЛЬТУРА

Кукуруза шөлдеринде

Чурукта: машинист Ф. С. Егоровтун агрегаты «СКГ-6» деп кукуруза олтурткучу-биле Сарыг-Булуң ховузуна кукуруза тарылганын дөрбөлчүн-уяланчак арга-биле чорудуп турары.

Сарыг-Булуң—Баа-Хемде «Коммунизмче орук» колхозтун кукуруза тарымыр шөлү. Эрткен чылын ача ховуларның «дангыназы» дески шыргай ногаан арыг бооп шилдеди чалгып турган. Кукуруза комбайнары ынаар өртүп киргилсең соонда чүк машиналары ногаан массаларын хааржактарына долдур чүдүргүлөш, фермаже үзүктөл чокка шуужуп турганнар.

Эрткен чылын колхоз силостаанын чер кырынга чоруткан. Ол экономика талазы-биле дыка ажыкты болган. Хей күш чарыгдары кызырылган, центнер кукуруза бүдүрениң бот-үнези чингөөн.

«Коммунизмче орук» колхозтун кукурузачылары 1959 чылда 385 гектар шөлден ажаап алган силостун чөм баласазына кирирге бер инек бүрүзүңе-ле 300 центер силос кукурузаы онаажыр болган. Колхоз ортума-биле гектар бүрүзүңден-не

283 центнер ногаан массаны алган болза, Федор Егоровтун участкалун гектар бүрүзүңден-не 334 центнер ногаан масса алдыган. Кукурузачылар эки ажылдаанының түнелинде колхоз ооң силостун колхозчуларның күш-хүнеринге бөөрин боттандырган. Мал чөми четпезинден берге байдалга таваржып турган «Ленинчи орук» колхоз ук ажыл-агымдан улуг деткимчени база алган.

Колхоз баштаар чери, партия организациям бо чылын кукуруза өстүрениң үш агрегаттарын тургускан. Олар баштайгы хүнерден агаалаш-ле ажылдың бедик бүдүрүчүлүгүн көргүзө бергеннер. Кукурузачы Федор Степанович Егоров ажылдап киргениң баштайгы хүнүңде-ле «СКГ-6» деп олтурткучу агрегатын башкарыпчымыз Егор Максимов) 11 гектар ажыг чери тараан. Ол агрегат дараазында хүн ажылдап кир-

геш, 18 гектарын тарый шаап каан. Эш Егоров биле эш Максимовтун олтуртуп турар черинде дөрбөлчүннер көчүгү шыл кылдынып турар.

Чурукта: Леонид Поповтун агрегаты «СКГ-42» деп олтурткучу-биле ажылдап турары.

— Бо чазын кукуруза шөлүңге 1660 тонна өдетки төккөн бис. Дүңдүчү чугаажок чаагай болур—деп эш Егоров биске меделгөөн.

Ол-ла Сарыг-Булуң ховузуна Леонид Попов биле Салчак Натип-оол оларның агрегаты база ажылдап турар. Эш Натип-оол «Беларусь-40» биле чедип бөөрге, эки Попов «СКГ-42» олтурткучу-биле дөрбөлчүннери шыл, дески кылдыр олтуртуп чоруп турар. Олар баштай кирген хүн-не 16,8 гектарын тарый каапканнар.

— Ажылдың шынары-даа эки, бүдүрүчүлүгү-даа бедик-тир!—дээш үчүткүч эш Никенко агрегаттын адимин дужунга «16,8 гектар» деп бижий шаап каан.

Саргада Петр Дресвианиковтун агрегаты база-ла ажылдап кирипкен. Ынчангаш колхоз кукуруза тарылганын хайнымшыкының чорудуп турар.

С. ТАМБА.
Баа-Хем, «Коммунизмче орук» колхоз.

60 хуузу тарыттыңан

Чаа-Хөл районун Ленин аттыг көдө ажыл-агый артелинде колхозтун комсомол организациясының секретары Монгуш Мыйтың-оолга удурткан кукурузачылар эвенозу маалдың үнелиг чөми болур кукуруза культуразының тарылганын эки чорудуп турар. Кукуруза тарылганында үш агрегаттар ажылдап турар. Ол агрегаттарын дуржулгалыг механизаторлар Дамчай Бармит, Анай-оол Монгуш, Нюля Дембел олар башкарып турар.

Баштайгы хүнерде кукурузачылар 120 гектар черге кукурузанын дөрбөлчүн-уяланчак арга-биле тарыянар. Агрегаттардан Дамчай Бармиттин агрегаты муракчы ажылдап, хүнде 9 гектар черге кукуруза олтур-

тур планын 14 гектар чедир ажыр күөсөдип турар. Ол агрегаттын машинисттери Клара Монгуш, Кат Шадыл олар база-ла эки ажылдап турарлар.

Колхозтун план дугаар тарыыр 200 гектар кукурузанын бедик агроэкономика байдалга тарып доозар, ооң гектар бүрүзүңден 300 центнер ногаан массаны алыр дээш кукуруза эвенозунун кижигүнеринин аразында социалисттик чарып калбарган.

Ол ышкаш чайгы үде кукуруза культуразын ажаап чайлаары-биле он ийи составтыг тускай бригаданы база тургускан.

К. БИЧЕ-ООЛ.

Районда бир дугаарында

СУТ-ХӨЛ. (Телефон-биле). Сут-Хөл районун «Иштин» колхозу бо чылын 60 га черге кукуруза тарымыр. Колхозтун кукуруза эвенозунун кижигүнери кукуруза тарымыр чери сугтарган соонда беш-ле хонганда 70 га кукуруза олтурган. Ол кукурузаны колхозтун сугалыг механизатору, кукуруза эвенозунун удурткучу Ондар Байырым

агрегаты дөрбөлчүн-уяланчак арга-биле олтурган.

Кукурузачылар эрткен чылын тараан кукурузанын га бүрүзүңден-не 275 центнер ногаан массаны, а 30 га чериниң га бүрүзүңден-не 307 центнер ногаан массаны ажаап алганнар. Олар бо чылын га бүрүзүңден-не 300 центнерден эвезиң эвез дужутту алыр деп хүлээлгени алган ажылдап турарлар.

ТҮҢНӨЛ КИЧЭЭЛДЕР

Партия чырымышкынының четкиңде 1959—1960 өөредилге чылының түннөл кичээлдери Тес-Хем районда бо чылдың май 23-те эгелгөөн.

Өөредилге чылының дургузунда кичээлдерни үзүткелешкиң чокка өртүрүп, өөредилге программанын баштай доозкан Чыргалаңды 7 чыл школанын башкылар коллективинде марксизм-ленинизмниң үнделиннерин өөренир бөлүмгө болгаш район төвүнде эш Коваленковтун пропагандистэни СЭКП төөгүзүн өөренир бөлүмгө түннөл кичээлдер организастыг бедик деңгелге өрткөн.

Чед чыл школанын башкылары пропагандист эш А. Мартияның түннөл кичээлдерге салган айтырларын бүзүредиг харылап, марксизм-ленинчи теорияны коммунисттик тургузушунун амгы үе-чадазының практиктик сорулгалары-биле холбаштырып билер кылдыр шингээди алганын көргүскөннер. Бөлүмнүң 12 дыйнакчыларында 10 кижичү түннөл кичээлдерге идешкейлиг ки-

ришкеннер. Ылангыя башкылар Адыл, Коңгар, Монгалби ханы билгелерни чедип алган.

Ол ышкаш эш Коваленковтун пропагандистэни бөлүмнүң дыйнакчы үрүзү СЭКП төөгүзүн өөренирлигиң чыл программанын дугаар салдырган ийтырларын доңу тодаргай-биле харылап турганнар. Ылангыя Төп статистика өргөлелиң район инспектору эш Каселёва, харылаа конторазында эштер Эргине, Фомин, Бабырыкин олар өөренип эрткен материалдарын хандыр шингээди алганын көргүскөн.

Партчырымышкының четкиңде түннөл кичээлдер СЭКП райкомунуң бадылаан графигин дугаар үргүзүлгө турар болгаш оларга партия райкомунуң ажылдакчылары олуржуп турар. Тус-түс бөлүмнөң чыл дургузунда канчал ажылдап келгениниң дугайын чугаалажып, чаа өөредилге чылының сорулгаларын чугаалажып турар.

О. МАНДАРЫЙ,
«Шынын» корреспондентизи.

Эки эгелээшкн

Сут-Хөл районун Алдан-Маддыр чеди чыл школы бо чылын өөреникчилериниң чунар бакчының турдарын планга дөргөн. Бо ажылды школаның башкылары, ажылчынары улуг чүдүлгү-үчүлүгүн-биле көргөш, чунар бакчының тудууга ерегалас чогуур 100 дүдүтүк база 40 шивиниң бир ажыл хүнүңде кезип, Улуг-Чыргалаңның бакчыдан машина-биле ийи хун сөөктөш тудуугу тутаз чогуур черинге экеелгеннер.

Чамдыктары баштай дилер материал хол хирээп-биле дилип турда, 6 кижигүнеринин таван салып тудуу эгелгөөн. Ам чунар бакчының таван бүрү доозулган.

Бо ажылга эинтер Сюр-оол, Дыг-баш, интернат өргөлөкчү Манжуев, айт ажаакчымы Очур-оол олар идешкейлиг, ак-сетяндиг, шалымкын ажылдаптыр.

Х. ДАДАР-ООЛ,
школанын ажылчыны.

Баштайгы экзаменнер

Майның 30-нүн өртенни магадыл каап алас турган. Шөверги, каас шивик кылдыр кеттиңиңкен, омак дөдүгү оолдар, ыкстар Кызылдың школаларында эртежиниң көчүгү шуужуп кирип турганнар. Ылангыя онгу классчыларның кижигүнериниң сеткил сагымы ол өртен кажыгызында артык хире өөрүшкүлүгү-да, сүрөөдөңгү-да тургулаан. Өөрүп, сүрөөдөңгү аргалы чок. Олар он чыл дургузунда өөренип келген билин шыгалдыр-биле доозуп үнериниң баштайгы экзаменн ол хун дужаганнар.

Кызылдың № 2 ортума школының онгу болгаш чедиги классчылары ол өртен база-ла каас шөвергин кылдыр кеттиңиңкен, шүтүм чыскаалы эгелээр медеңин болурун четтикпейи манап турганнар. Эртеңгиңиң сес шактан каш-ла минута ажыл турган. Дөстүр-мейи манап турган конга өзө каапкан. Онгу болгаш чедиги классчылар школаның дөңгөм хөриңиниң иштиңге чыскаалыңкалар. Бөгүн баштайгы экзаменнер дужаарларың шүтүм чыскаалыңга школа директору эш С. Ортун-оол онгу болгаш чедиги классчыларга экзаменни эки, көчүгү эки медеңктерге дужаарының дугайында байыр чедирип чүве чугаалаан. Ылангыя онгу классчылар ортума школыны доозуп, башкы билгениң аттестатин алгаш, амдыралдыг дөңгөм орунче азы

дээди өөредилге черлериниң экинчи ажылдып кириңиче чаа чедикши-кинерини күзөөн.

Байырым шүтүм чыскаалы доозулганының сөөлүңде онгу болгаш чедиги классчылар экзаменнер дужаары-биле белеткен каан тустуу класстарыңе шуужуп кирип-келгенер. Онгу классчыларның литератарының бижимел ажылдың талазы-биле дужаар экзаменниң биледин школа директору эш Ортун-оол баштаан экзамен комиссия ажылтан тарады салган.

Бабетти чакан сөөлүңде, каш-ла хонуктар болгаштың школыны доозуп үнер 53 онгу классчылар чогаалчы А. Фадеевтиң «Аныяк гвардия» деп романын дугаар литератарының бижимел ажылдың талазы-биле экзаменче кирипкеннер. Чедиги классчыларга алгебраның бижимел ажылдың талазы-биле экзаменни түннөлү дүш сөөлүңде-ле үе берген. Чедиги классчылар баштайгы экзаменни эки түннелдиг дужаган. Олардан чагыс-даа

Хойжулар! Чаңгыс-даа килограмм дүктү хоратпас дээш демисежиңер!

«Бурунгаар» колхозта

Чаа-Хөл районун «Бурунгаар» көдө ажыл-агый артелинде чыскай кой кыргыздын массалык-биле эгелгөөн. Колюк баштаар чери хой кыргыз бир тускай пунктуу тургускан. Пунктуда хой кыргыз «РСА-12» деп электроагрегаты тургускан болгаш ында 19 хачы ажылдап турар. Хой кыргыз черде ийи кодан хой кирер чадагай кажанын гудуп тургускан. Хой кыргызчыларыңа чөм кылдып бөөр бир поварны база тургускан.

Нитиңи-биле хой кыргыздында 40 ажыг колхозчулар ажылдап турар. Оларның хөөрбизи хойну хол-биле кыргыз турар. Хой кыргыз электроагрегаты колхозтун дуржулгалыг электриси Михаил Сундуй башкарып турар.

Электриси хачы-биле хой кыргыз турар колхозчулардан Натип-оол, Уйнук-Көк олар хүнде 25-тен 30 чедир хойларын кыргыз, хүн норманын доктаамал ажыр күөсөдип турар. Хол хачысы-биле хой кыргыз турар Монгул-Хө, Тырын-оол олар база-ла муракчы ажылдап турарлар.

Колхозтун хой кыргыз пунктуу-нун ажылдакчылары хүнде-ле 500—600 хойларын кыргыз, кыргызда ажылын кыска хуусаада доозар дээш эвилелдиң-биле ажылдап турарлар. Колюк нитиңи-биле 10 муң хойларын кыргыз. Эрткен каш хонуктарда 2000 ажыг хойлар кыргызтыңан. Кыргызда пунктуу кыргызтыңан дүктү күрүңеге дужаары-биле чүзүң-чүзүн аайы-биле сортап турар.
К. БИЧЕ-ООЛ.

Чидиригге таваржып турар

Улуг-Хем районун «Улуг-Хөл» көдө ажыл-агый артели 7600 ажыг хой бүрүзүңден ортума-биле 2 килограмм дүк кыргыз алыр планин.

Ажыл-агыйның мурунда ол хире улуг сорулга салдырган турда колюк баштаар чери бо чылдың хой кыргыздының кандыг-даа белеткел чорутпаан. Оңу үржүү-биле колюк хой кыргыздыңа эми чедир эгелгө кирбөөн.

Колхозтун 32 хачылы ийи электр агрегатын эртең чылын хой кыргызының соонда ажаап камгалап албанының учурунда ол ийи агрегат ам улуг септелге кызырын негеп турар. Бир агрегаттын моторун школа электростация кылдыр ажылаары-биле берип каарга школа ооң генераторунун чугула кезектерин чидирип будандына, ук мотор довуракка боражып, школа даштыңа

чыткан. Ону чаа септелгө эгелгөөн. Ол септелге ам-да доозулган.

Ийи дугаар агрегаттын моторун радиостанцияда берип каанында ол база үрелген. Ону база-ла чаа септелгө турар.

Хойларның дүгү хөөрөөш, черге толгап дужуп эгелгө бөөрге колюк баштаар чери дүвүрээниң үндүрүп, септелгө эгелгө кирген. Ынчалга-жок электр кыргызда агрегаттарының септелгө эки доостуру билдирмес. Ону дүргөн доозар талазы-биле тодаргай хөмчөг аддынып турар.

Кыргызда агрегаттарының септелгө эки доостурун манаар болза хой дүк черге калыры чугаа чок. Ону болдурбас төлөөгө, хол хачылар-ыг колхозчуларын хой кыргызды-нине эвилелдиң кирири колюк баштаар черинде негеттиңиң турар.
А. СОСКАЛ.

948 кг эки шынарлыг дүк

Тес-Хем районун «Аз-Эрик» колхозунун төве малы чыл келген тудум өзүп, колхозка хой орулганы кирип турар. Ооң малчыны Михаил Донтуң сес чыл дургузунда үзүктөл чок ажылдап, бо талазы-биле дуржулгалыг кадарып аларган. Эрткен кыштың байдалы колхозтун деви-кээрине берге болза-да ооң кадан-дан чаңгыс-даа баш төве хораван.

Колхозтун 179 төвөни кыргызы-нын Шара-Нугурда чурттап турар бөлүк малчынар май 15-тен эгелгөөн организациястыг чоруткан. Нитиңи-биле 948 кг дүктү алган болгаш төве бүрүзүңден 5 кг 300 грамм дүк алдырган. Борта колхозчулар С. Калдан, М. Дадаа болгаш К. Улаан-оол олар иденкейлиг ажылдаптыр.

А. ТӨМҮР-ООЛ.

Үези келген

Танды районда «Межегей» совхозунда төвү—Алаак суур калбарып, кыска-биле сайырап турар. Ынчалга-даа суурун кукурузага ажилыңа ат тыңсар, бакчынары дугаарлар талазы-биле Межегей көдө Советтин күөсөкүму ажыл чорутпай турар.

Кудумчуларың азы, бакчынары-ның дугаары чогу-биле келген кижигүнериң бээр дөң алдыңиң дилөөр, чоңга болгаш почта-харылаа ажылының шалымкын чүдүлгө бар. Эң маалыңга чуртакчы чоңуң чагыгылар болгаш чагаа-бижитерин эзелеринге че-

Уругларым аас-кежи дээш

Уруглар камгаламың хуугу, бүтү совет нелер ышкаш, сеткил-сагыжымдан канчаар-даа аажок байырлап тур мен. Мен хой уругларның нези кижигү мен. Мөөн оолдар, кыстарым бүтү совет кижилер ышкаш, төрөөн Коммунисттик партияның ачылында магадыл аас-кежиткилер. Олар ыдыктыг Төрөөн чуртуңа бердиген камаатылар кылдыр өзүң, доругуп турарлар.

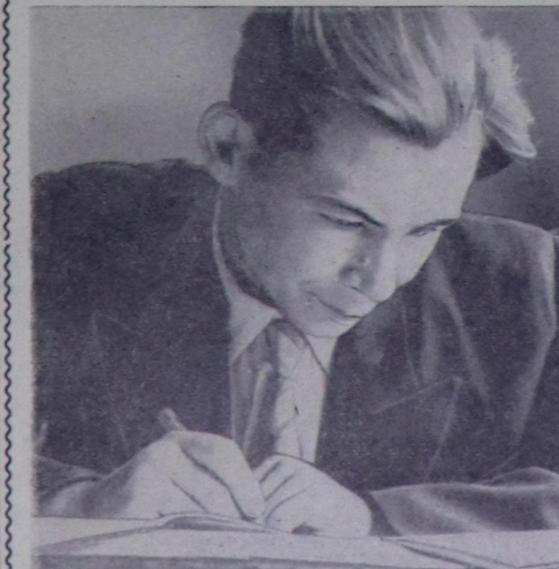
Уругларымың улуу—Содунам-оол ам Улуг-Хем районун Ленин аттыг колхозта хову бригадиринде эки ажылдап турар. Ол отурум ам өг-бүлөңдү, эр бооп, кижигү апарган. Азынган мен өл өрүңгү-дүр. Ынчалга кыстарым Канда биле Лидя—бичин чаштарың кижизидикчилери башкылар апарганар. Турени амдыралдыг адым төрөөн арат аванын уруглары совет эрге-чагырганын ачылында эртем-билгилг башкылар апарганында артык өөрүшкү хайда боор! Ынчалга ийнепейдерим Лена биле Николай бели эске акылары болгаш утбаларың биле школада эки өөренип турарлар.

Часыгбайларымың аас-кежиткиг чуртаарың аажок күзү чоруп мен. Оларның эртем сургуулуң, чаалай, совет мөзү-шылдыг өзүп кижизиринге бүтүлгө чүве мөөн чуртуңа—Советтер чуртуңа тургустуңан.

Ынчалга ак-сеткилдиг бүтү совет нелер ышкаш мен өл, хой уругларың неге, өң-не кол, эңе эчис чүве болза мөөңе тайбын болгай. Ынчалга мен уругларыма тайбының күзөп тур мен. Америк дайымырак идгеттер бистиг Төрөөн чуртувустун ыдыктыг кызыгарын шивикшиңиңиң дериң бөлү-биле үрөгдөп турарыңга хордап, кагар тур мен! Төрөөн Совет чазамың, ооң баштың Никита Сергеевичниң тайбының медеңктер дээш магадыл чок демиселиңе сеткил-ниң ханымдан амырп тур мен. Ынчалга ол салгы салымшыңга мөөң өг-бүлөңниң кижигүнери кызымак күш-ажыл-биле, эки өөредилгө-биле төлөңгү харымын тударлар.

Ш. СЕРЕҢМАА,

Улуг-Хем районун «Улуг-Хөл» колхозта хой уругларың не.

Чурукта: (солгай талазында): ажылчы аныктарыңа кезжөөн школаның онгу классчысы, Кызыл аэропортунун радиосун Виталий Провалов литератарың бижимел ажылдың экзаменниңде. (Оң талазында): Кызылдың № 2 школаның чедиги классчылары алгебраның бижимел ажылдың экзаменниңде.

Сөзү Т. Саян-оолдуу.
Фото С. Фасистовуу.

